

Vroeger ging dit vrij gemakkelijk. Een waterleidingbedrijf zocht, op basis van de beschikbare geologische en hydrologische gegevens, een geschikte plaats. Als vervolgens uit een proefboring bleek dat de bodemopbouw aan de verwachtingen beantwoordde, kocht men de nodige gronden aan en begon met het opzetten van een pompstation.

Nu heeft de onttrekking van grondwater uit diepere, watervoerende pakketten gevolgen voor de ondiepe grondwaterstanden in de omgeving. In het watervoerende pakket treden potentiaaldalingen op, die het grootst zijn ter plaatse van de onttrekking, en die afnemen naarmate de afstand tot dit punt toeneemt. Wordt het watervoerende pakket afgedekt door zich ver uitstrekkende afsluitende lagen, dan zijn de gevolgen voor het ondiepe grondwater gering. Zijn dergelijke afsluitende lagen echter niet aanwezig, dan zetten de potentiaaldalingen zich volledig door in de vorm van grondwaterstandsdalingen. Deze gevolgen van de grondwaterwinningen spelen de hoofdrol in het kwantitatieve grondwaterbeheer (afb 1).

Omstreeks 1950 werd aan de hand van de jurisprudentie gekonkludeerd, dat deze gevolgen van onttrekkingen moesten worden aangemerkt als schade en hinder in de zin van de Hinderwet. Konsekwentie hiervan was dat het stichten van nieuwe waterwingebieden zou kunnen worden tegengehouden door weigering van Hinderwetvergunningen.

Lange procedures

In verband hiermee werd een speciaal juridisch instrument geïntroduceerd, in de vorm van de Grondwaterwet Waterleidingbedrijven (1954). Deze wet moest dus de obstakels wegnemen, die de continuïteit van de openbare drinkwatervoorziening in gevaar brachten. De bezwaren van belanghebbende grondeigenaren moesten wijken voor het algemeen belang.

De wet omvatte een vergunningstelsel voor grondwaterwinningen van waterleidingbedrijven, dat gelijktijdig gebruikt kan worden voor het stellen van voorwaarden aan de vergunning. Voor aantoonbaar geleden schade werd een regeling voor vergoeding ingevoerd. De beoordeling van dit kwantitatieve grondwaterbeheer werd toevertrouwd aan een deskundige adviescommissie, de Commissie Grondwaterwet Waterleidingbedrijven (Cogrowa).

De ontwikkeling van de toepassing van deze wet in de loop der jaren heeft de volgende kenmerkende aspecten.

Bij de relatie tussen de openbare drinkwatervoorziening en het kwantitatieve grondwaterbeheer gaat het met name om de vraag: hoe komen waterleidingbedrijven aan waterwingebieden?

KWANTITATIEF GRONDWATERBEHEER *W. G. Beeftink*

- a. De hydrologische methoden voor voorspellende berekeningen van de gevolgen van onttrekkingen zijn steeds verder ontwikkeld en verfijnd. Eenzelfde ontwikkeling heeft zich afgespeeld op het gebied van het onderzoek van de bodemopbouw;
  - b. Van landbouwzijde is steeds meer aandacht geschonken aan het vertalen van grondwaterstandsdalingen in opbrengstderivingen voor landbouwproducten;
  - c. In het overheidsbeleid is steeds meer accent gelegd op het belang van de natuurgebieden en -waarden, waarvoor een wetelijke regeling van schadevergoedingen uiteraard van generlei waarde kan zijn;
- Al met al is het gaandeweg moeilijker geworden voor waterleidingbedrijven om vergunningen te krijgen:

- er werden steeds meer gegevens verlangd, hetgeen de aanvrager noodzaakte tot steeds meer en dieper gaand onderzoek;

- de vergunning-procedure kwam steeds meer in het teken te staan van de zorgvuldige afweging van belangen;
- het accent verschoof aanmerkelijk van het vergoeden van schade naar het voorkómen van schade, zowel door compenserende waterhuishoudkundige maatregelen als door beperking van de capaciteit van de onttrekkingen tot het strikt nodige. Het gevolg hiervan was dat de procedures steeds meer tijd gingen vergen. Een periode van 10 jaar tussen aanvraag en verlening moest als 'vrij normaal' worden aanvaard. Daarbij kwam dat het ministerie er steeds meer toe overging vergunningen op tijdelijke of voorlopige basis te verlenen. Voor de waterleidingbedrijven ontstond er een moeilijke situatie van onzekere investeringen op basis van inzichten, die tenminste 10 jaar terug tot de vergunning-aanvraag hadden geleid.

En dan te bedenken dat inmiddels partiku-

liere (industriële) onttrekkers praktisch onbetermerd hun gang konden gaan . . . Een zeer markant punt in de beoordeling van de vergunningaanvraag werd de toetsing van de behoefte-prognoses door de Cogro-wa. Zoals hiervoor al aangegeven: hoe kleiner de onttrekking, hoe kleiner de schade, en dus leidt beperking van de vergunning-hoeveelheden tot het strikt noodzakelijke tot beperking van schade.

Tienjarenplan

Op dit punt zijn veranderingen geïntroduceerd met de invoering van het 'Structuurschema Drink- en Industriewatervoorziening' en het daarop geënte 'Tienjarenplan' van de waterleidingbedrijven, verenigd in de VEWIN.

In het Structuurschema, dat de procedure van de planologische kernbeslissing doorloopt, worden de beleidsuitgangspunten van de regering mbt. de openbare drinkwatervoorziening vastgelegd op basis van algemene, landelijke prognoses van de waterbehoefte.

Eén van de doelstellingen uit dit Structuurschema is: Het bevorderen van de winning en de bereiding van drinkwater uit die bronnen en met die methoden die in combinatie een, uit oogpunt van volksgezondheid, betrouwbaar eindproduct opleveren.

Hieruit volgen enkele voor het grondwater belangrijke richtlijnen:

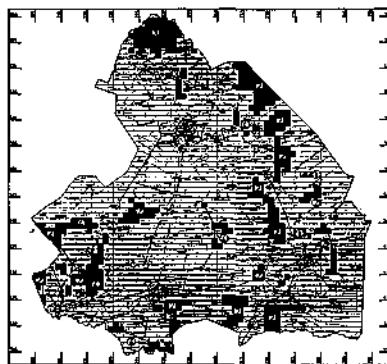
- Uit een oogpunt van volksgezondheid dient bij de bereiding van drinkwater het streven gericht te zijn op het gebruik van de beste kwaliteit grondstof, teneinde met een onder omstandigheden zo eenvoudig mogelijke zuivering over een zo betrouwbaar mogelijk eindproduct te kunnen beschikken;
- Voor de bereiding van drinkwater gaat uit overwegingen van kwaliteit, veiligheid en kosten de voorkeur in de eerste plaats uit naar zoet grondwater en vervolgens afhankelijk van de omstandigheden naar geïnfilteerd oppervlaktewater en naar oppervlaktewater via een buffervoorraad;
- Zoet grondwater dient, waar nodig bij voorrang, te worden bestemd voor huishoudelijk gebruik en die produktieve doeleinden, waarvoor een hoge kwaliteit een voorwaarde is.

In deze richtlijnen komt de verwevenheid van het kwantitatieve met het kwalitatieve beheer tot uitdrukking.

De prognoses en de globale infrastructurale invulling van het Structuurschema worden nader uitgewerkt in het Tienjarenplan van de VEWIN, een zeer uitvoerig en gedetail-

Afb. 1 Berekende grondwaterstands-dalingen voor een nieuwe woning van 2 miljoen m³/jaar bij Steen (Dr.)

Afb. 2 Aantrekkelijke gebieden voor grondwaterwinning tbv. openbare drinkwatervoorziening

leerd plan voor de openbare drinkwatervoorziening. De invoering van deze planvorming noodzaakte de VEWIN te voorzien in een speciale organisatorische structuur, met een planburo, een landelijk plankollege en regionale groepen voor het opstellen van de deelplannen.

Binnenkort zal het Tienjarenplan, dat inmiddels al twee maal is verschenen, zijn wettelijke basis krijgen in het nieuwe hoofdstuk IV van de Waterleidingwet. Hiermee moet een eind komen aan de situatie dat de

waterleidingbedrijven de enigen zijn die aan het Tienjarenplan gebonden zijn.

Een andere belangrijke ontwikkeling was de invoering van de nieuwe Grondwaterwet, waaronder in beginsel alle grondwateronttrekkingen vallen. In deze wet blijft het vergunningstelsel intact, maar de provincie is de vergunningverlener geworden en de beoordeling van de aanvragen zal moeten plaatsvinden op basis van provinciale Grondwaterplannen.

In de praktijk betekent dit dat — vooruitlopend op de geïntegreerde waterhuishoudingsplannen — in het Grondwaterplan mbt. de gevolgen van grondwateronttrekkingen uitgangspunten worden vastgelegd en dat de konsekventies hiervan zichtbaar worden gemaakt (afb 2).

Kwaliteit

In het inmiddels verschenen Grondwaterplan Drenthe komt naar voren dat ook kwalitatieve uitgangspunten een rol spelen bij deze beoordeling van gebieden op geschiktheid voor waterwinning. Niet alleen is de vraag gesteld in hoeverre nieuwe gebieden zijn te beschermen tegen grondwaterverontreinigingen, er is ook rekening mee gehouden dat bestaande wingebieden zo zwaar bedreigd kunnen worden door verontreiniging, dat verplaatsen van de winning naar nieuwe gebieden gewenst wordt. Het aan de behoefteprognoses gebonden vergunningbeleid van de laatste jaren zou bij calamiteiten in de kwalitatieve sfeer leiden tot vastlopen van de voorziening.

Nog altijd zullen door intensieve studies en onderzoek voor nieuwe gebieden de gevolgen van een onttrekking moeten worden beoordeeld. Inmiddels wordt het meer en meer gebruikelijk om in het onderzoek mee te nemen:

- een voorspelling van de landbouwschade in geld uitgedrukt;
- een onderzoek naar compenserende maatregelen en meer algemeen een onderzoek naar de mogelijkheden van integraal waterbeheer.

Bovendien worden steeds vaker gedurende de vergunning-procedure regelingen getroffen mbt. het vergoeden van verwachte landbouwschade, zodat deze vergoedingen niet meer pas na het inwerkingstellen van de winning behoeven te worden geclaimd.

Hoe een en ander in de toekomst zal gaan functioneren is nog niet duidelijk. De bedoelingen zijn wel duidelijk: de zorg voor snellere en beter gestroomlijnde procedures tbv. de veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. ●